

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(повне найменування вищого навчального закладу)

Історичний факультет

(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра історії стародавнього світу та середніх віків

(повна назва кафедри)

Дипломна робота

бакалавра

(освітній ступінь)

на тему: «Роль флотів італійських міст-республік в хрестових
походах XII-XIII ст.»

«The role of the Italian city republics fleets in the Crusades of the 12-13th centuries»

Виконав: студент денної форми навчання
напряму підготовки 6.020302 Історія
Карабецький Георгій Іванович

Керівник к.і.н., доц. Луговий О. М.

Рецензент к.і.н., доц. Поспелов А. С.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ 10 від 25 травня 2017 р.

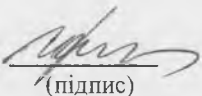
Захищено на засіданні ЕК № 2

протокол № 57 від 20.06, 2017 р.

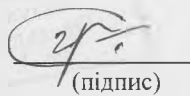
Оцінка випадково 17 / 90
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

Голова ЕК

(підпис)

Немченко І.В.
(прізвище, ініціали)

(підпис)

Гребцова І. С.
(прізвище, ініціали)

Одеса – 2017

Ш/к 429 769

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Історіографія.....	6
1.1 Погляди західних дослідників.....	9
1.2 Вітчизняні історики.....	12
Розділ 2. Італійська міста-республіки.....	15
2.1. Венеція.....	17
2.2. Генуя.....	24
2.3. Піза.....	26
2.4. Причини участі італійських міст-республік в Хрестових походах XII-XIII століття.....	27
Розділ 3. Роль флоту італійських міст-республік в Перших хрестових походах.....	29
3.1. Участь в Першому хрестовому поході.....	29
3.2 Морські експедиції після хрестового походу.....	33
3.3.Участь морських республік в Третьому хрестовому поході.....	40
Розділ 4. Роль флоту в Четвертому хрестовому поході.....	44
Розділ 5. Участь в останніх хрестових походах.....	50
5.1. П'ятий хрестовий похід.....	51
5.2. Сьомий хрестовий похід.....	55
5.3 Восьмий хрестовий похід.....	56
Висновки.....	59
Список використаних джерел та літератури.....	62

Вступ

Дана робота присвячена історії XII–XIII століття, періоду жорстоких військових кампаній між західною та східною цивілізацією, періоду війни між християнським та ісламським світом, а саме: важливому питанні щодо ролі флотів італійських міст-республік під час Хрестових походів.

Хрестові походи (1095-1270), військово-колонізаційні походи європейців на Близький Схід в кінці XI-XIII ст. в формі паломництва з метою звільнення Святої Землі від «невірних». Вирушаючи в Палестину, їх учасники нашивали червоні хрести собі на груди, повертаючись, нашивали його на спину; звідси назва «хрестоносці».

Актуальність теми визначається малодослідженістю даної теми в вітчизняній історичній науці. Адже донині немає серйозних наукових робіт, що б в повній мірі були присвячені питанню «Роль флоту італійських міст-республік в Хрестових походах XII-XIII століття.» Крім того, дана проблема актуальна донині, оскільки конфліктна ситуація на Близькому Сході значною мірою обумовлена наслідком діяльності зокрема і італійських морських республік на території Леванту.

Метою дослідження є на основі історичних джерел та літератури прослідкувати процес розвитку ролі флотів італійських міст-республік у перебігу Хрестових походів, розглянути цілі та наслідки таких дій.

Відповідно до поставленої мети визначені основні **завдання** дипломної роботи, які передбачають:

- встановити об'єктивні історичні причини та наслідки військово-економічної діяльності флотів італійських міст-республік ;
- прослідкувати та проаналізувати історію взаємодії флотів італійських республік з арміями хрестоносців;
- встановити вплив участі флоту на успіхи експедицій хрестоносців.

Об'єктом дослідження виступає політика італійських міст-республік як головних власників потужного флоту у подіях хрестових походів XII-XIII ст.

Предметом дослідження в даній роботі виступають політичні та військові кампанії флотів італійських міст-республік під час Хрестових походів XII-XIII століття.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють період з 1095 року коли було проголошено Перший хрестовий похід (фактично флот було задіяно з 1099 року, коли генуезці та пізанці приєдналися до походу для оволодіння прибережною смугою в Леванті), і до останнього Хрестового походу 1270 року та згортання хрестоносної присутності на території Леванту, проте варто зазначити, що присутність італійських міст-республік ще довгий час відчувалась на території Леванту.

Територіальні межі дослідження охоплюють території Західно-південної Європи та території Близького Сходу, як основний театр військово-політичних рухів. Основний акцент падає на територію Леванту та Північну Італію.

В написанні дипломної роботи було використано наступну **дослідницьку методику**:

В роботі дотримано принципів історизму (вивчення виникнення, формування та розвитку об'єктів у хронологічній послідовності та в конкретно-історичних умовах), об'єктивності та комплексності дослідження. Застосовано загально-наукові методи індукції та дедукції, синтезу та аналізу. Тема дослідження вимагає застосування специфічних методів, зокрема метод тактичного та логістичного аналізу – проаналізовано роль флотів італійських міст-республік в Хрестових походах XII-XIII століття. При аналізі можливостей італійських флотів залучалися методи статистичного аналізу.

У відповідності до мети та завдань формується **структура** дипломної роботи, котра складається з вступу, основної частини поділеної на п'ять

розділів (кожен з яких в свою чергу поділяється на підрозділи), висновків, та списку використаних джерел та літератури.

У вступі характеризується наукове значення, актуальність, об'єкт і предмет дослідження, також територіально-хронологічні рамки та методологія дослідження. Перший розділ присвячений питанню історіографії та джерельної бази наукової теми. Другий розділ присвячений короткій історії становлення морських республік північної Італії, тобто Венеція, Генуя та Піза. В третьому розділі розкриваються питання участі флоту морських республік Італії в Першому та Третьому хрестових походах й наслідкам, морським експедиціям та визначення ролі флоту в подіях тих років. В четвертому розділі визначено питання ролі флоту в Четвертому хрестовому поході. В п'ятому розділі оповідається про участь італійських міст-республік в останніх хрестових походах. У висновках підведені підсумки з даної теми.

В роботі було використано 12 змістовних, основних джерел з тієї епохи на Близькому Сході та 34 одиниць наукової літератури.

ВИСНОВКИ

В результаті трьох перших хрестових походів були відвойовані в арабів і турків сельджуків значні території, в тому числі Єрусалим, і створено кілька нових християнських держав. Тисячі християн зі всієї Європи загинули в цих походах. У виграші залишилися новоявлені правителі королівств і герцогств, створених на завойованих територіях, римська курія на чолі з римським папою. Проте, в найбільш переможній ситуації опинились морські республіки північної Італії, а саме : Венеція, Генуя і Піза, що брали участь в морських перевезеннях військ і паломників, в перепродажі нагабованих товарів і цінностей. Візантія швидше втратила своє політичне становище та економічну могутність, ніж щонебудь придбала в результаті цих хрестових походів.

До XIII в. в регіоні Середземного моря склалася ситуація, коли три купецькі морські республіки контролювали більшу частину всієї торгівлі. Це були Венеція, Генуя, Піза, для яких торгівля зі Сходом служила невичерпним джерелом багатств.

Жадібні до прибутку, мало розбірливі в засобах, ці міста-республіки підтримували зв'язки і з мусульманськими князями, і з константинопольським імператором, витягували свої вигоди з хрестових походів, засновували колонії і засновували контори у всіх країнах аж до Чорного моря. Керовані своїми інтересами, вони ще задовго до хрестових походів оскаржували у арабів Середземне море.

Але справжній розквіт прийшов завдяки Першому хрестовому походу, в якому Генуя брала участь 34 кораблями, Піза – 120 кораблями; Венеція спорядила 200 кораблів. Нерідко ці купецькі міста робили хрестові походи за свій рахунок: у 1113 році Піза оголосила війну королю Майорки Назардеку і відняла у нього його острів, в той час як її суперниця Генуя заволоділа островом Мінорки. Візантійська імперія рахувалась з ними і шукала їх союзу, а венеціанці влаштовувалися в Константинополі, як на власній території. Пізанці

і генуезці також мали тут свої квартали і користувалися привілеями, дарованими їм спеціальними імператорськими грамотами. У містах латинських королівств – Тріполі, Яффі, Тирі, Акрі, Сидоні, Єрусалимі – цим морським державам належали цілі квартали з площами, вулицями, церквами, навіть представництва та власна юридична система.

Головною метою купецьких морських держав була нажива, питання релігії їх займали набагато менше. Крім цих трьох торгових гігантів в Європейській частині Середземномор'я існували і інші морські торгові міста, чие військово-торгове значення було меншим - Амальфі, Анкона, Марсель, Барселона. Доля цих морських портів склалася по-різному: одні, не витримавши конкуренції, зникли або були завойовані, а інші тільки починали завойовувати позиції на цьому ринку.

Жоден центр торгівлі в світі не міг зрівнятися за жвавистю та обсягом торговельного обороту з портами півночі Італії. Якщо Амальфі була підкорена норманами, то Піза мала контори в Акрі, Тирі, Тріполі, Антіохії і Константинополі. Генуя мала надзвичайно важливі торгові пункти в Архіпелазі - на Хіосі, Мітілені, Тенедосі та у Смирні. В Константинополі їй належали два передмістя, Пера і Галата, а заволодівши Кафою і Азовом, вона забезпечила собі торгівлю на Чорному морі. Її суперниця Венеція була ще багатшою.

У XII в. Венеціанська республіка стала дуже багатою, а справжній розквіт міста настав в XIII в. під час Четвертого хрестового походу. Після взяття Константинополя Венеція отримала значну частину колишніх візантійських володінь на узбережжі Південної і Східної Греції і ще кілька островів на додачу. Венеція вступила в довгий період процвітання: до неї перейшло панування в торгівлі між Європою і Сходом. Венеціанські купці вже в XIII в. добралися до Києва.

Між метрополіями і їх колоніями відбувався постійний обмін товарами. У цих багатих торгових державах в XII-XIII ст. розквітають мистецтво, наука, медицина, ремесло. Крім торгівлі екзотичними товарами Сходу і предметами

першої необхідності, генуезькі і венеціанські купці займалися також і менш благородною справою - торгували невольниками.

Важливо зрозуміти, що це все відбулось лише завдяки тому, що італійські міста-республіки Венеція, Піза та Генуя володіли ресурсом, що надзвичайно був потрібний хрестоносцям – могутнім флотом. В часи Хрестових походів відбулись десятки важливих і жорстоких битв, майже, в всіх важливих битвах приймав участь і флот, якщо це не був безпосередній штурм портового міста, то це було матеріальне забезпечення армії та її прикриття зі сторони моря та річок.

Щоб зрозуміти наскільки флот був чинником успіху в перебігу Хрестових походів, варто переглянути історію осади Єрусалиму та Константинополю, адже без допомоги з моря та безпосередньої участі в осаді – ці вічні міста, на мою думку, цілком були здатні витримати роки в осаді. Також показовим прикладом ролі флоту – це перша зустріч хрестоносців з мусульманами біля Нікеї в 1097 році, коли без участі флоту хрестоносці не мали змоги приступити до міста і взяти його штурмом, що в майбутньому змусило їх задуматись над роллю флоту в успішності походу.

Отже, як висновок варто сказати, що саме чинник флоту в Хрестових походах в XII-XIII століттях, був якщо не одним з головних, то надзвичайно важливим для успішного розвитку подій, що згодом змусило задуматись над цим всю Європу та передові військові розуми. А загалом флот італійських міст-республік зіграв надзвичайно велику роль в подіях Хрестових походів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Анна Комнина. Алексиада / [пер. Я. Н. Любарский]. М.: Наука, 1965.– 688 с.
2. Вильгельм Тирский. История деяний в заморских землях / [пер. М. М. Стасюлевича]. – История средних веков в ее писателях и исследованиях новейших ученых. СПб, 1887. – 592 с.
3. Договор предводителей крестоносцев с Венецией о перевозе в Святую землю/ [пер. М.А. Заборов] // Заборов М.А. История Крестовых походов в документах и материалах.– М.: Высшая школа, 1977.– с. 170-175.
4. «Деяния франков и прочих иерусалимцев» / [пер. Т. Г. Мякин, Г. Г. Пиков, В. Л. Портных]. – Новосибирск: Новосиб. гос. ун-т, 2010.– 251 с.
5. Жоффруа Де Виллардуэн. Завоевание Константинополя [пер. М.А. Заборов]. – М.: Наука, 1993. – 295 с.
6. Краткие венецианские анналы / [пер. И.В. Похлеба].– интернет ресурс .– Режим доступа:
http://www.vostlit.info/Texts/rus3/Ann_Ven_Brev/text.phtml?id=257 (Дата звернення 15.05.2017)
7. Робер де Клари. Завоевание Константинополя [пер. М.А. Заборов]. – М.: Наука, 1986. – 176 с.
8. Никита Хониат. Хроника / Никита Хониат, [пер. В.И. Долоцкого]. – Т.2. – СПб.: Петербургская Духовная Академия, 1862. – 442 с.
9. О Земле Иерусалимской и ее обитателях / [пер. Н.С. Горелова] // Горелов Н.С. Царствие Небесное: Легенды крестоносцев XII-XIV веков. – СПб.: Издательский Дом "Азбука-классика", 2006. – С. 141-154.

- 10.Послание Людовика IX своим подданным из Святой Земли / [пер. М.М. Стасюлевич] // М.М. Стасюлевич История средних веков в ее писателях и исследователях новейших ученых. Том III.–СПб.: Книга по требованию, 2011.– с. 690-694.
- 11.Привелегии венецианцев в Иерусалимском королевстве / [пер. А.А. Доманин] // Крестовые походы. Под сенью креста.– М.: Цетрполиграф, 2003.– с. 398-399.
- 12.Раймунд Анжильский История франков которые взяли Иерусалим / [пер. М.А. Заборов] // Заборов М.А. История крестовых походов в документах и материалах.– М.: Высшая школа, 1977.– 134-138 с.
- 13.Андреев Н. Священные войны, или Крестовые походы/ Андреев Н.– СПб.: Типография М. Меркушева, 1908.– 70 с.
- 14.Бек Кристиан История Венеции/ Кристиан Бек.– М.: Весь мир, 2002.– 190 с.
- 15.Васильев, А.А. История Византийской империи/ Александр Александрович Васильев. – М.: Наука, 1967. Т. 2.– 968 с.
- 16.Виймар П. Крестовые походы: миф и реальность священной войны/ Пьер Виймар [пер. Д. А. Журавлевой]. – СПб.: Евразия, 2003. – 384 с.
- 17.Гарретт Мартин Венеция история города / Мартин Гарретт, [П. Щербатюк].– М.: Эксмо, 2007.– 350 с.
- 18.Грановский А. Крестовые походы/ А. В. Грановский. – СПб.: Дмитрий Буланин, 2013. Т. 1.– 472 с.
- 19.Добиаш-Рождественская А.О. Эпоха крестовых походов (Запад в крестоносном движении) / А.О. Добиаш-Рождественская. – М.: Академия фундаментальных исследований, 2003. – 121 с.

20. Дыгало В.А. История корабля/ В.А. Дыгало.— М.: Изобразительное искусство, 1991.— 65 с.
21. Заборов Михаил Абрамович. Крестоносцы на Востоке/ Михаил Заборов.— М.: Наука, 1980. — 320 с.
22. Измайлов И. Меч Аллаха/ Иван Измайлов. Люди и судьбы// Вокруг света. — Люди и судьбы. — 2007
23. Куглер Б. История крестовых походов/ Бернард Куглер, [Л.Ф. Пантелеев].— Ростов н/Д.: Феникс, 1995. — 512 с.
24. Линтнер Валерио Италия. История страны [пер. А.О. Демин] / Валерио Линтнер.— М.: Эскимо.Мидград, 2007.— 77 с.
25. Литвинов Г.М. Генуэзцы и Левант (XI-XIII вв.) Генуэзцы на пути к Леванту.— интернет ресурс.— Режим доступа : <http://deusvult.ru/1-genuehztzy-na-puti-k-levantu.html> (Дата звернения 15.05.2017)
26. Лейн Фредерик Золотой век Венецианской республики. Завоеватели, торговцы и первые банкиры Европы [пер. Л.А. Игоревский] / Фредерик Лейн.— М.: Центрполиграф, 2017.— 608 с.
27. Морисон Сесиль Крестоносцы / Морисон Сесиль, [пер. Е.В. Морозова].— М.: Весь мир, 2003.— 176 с.
28. Норманн А.В. Средневековый воин Вооружение времен Карла Великого и Крестовых походов / А.В. Норманн, [пер. Л.А. Игоревский]. — М.: Центрполиграф, 2008. — С. 208.
29. Норвич Д. История Венецианской республики / Джон Норвич, [пер. И. Летберг]. — М.: Москва, 2010.— 346 с.

- 30.Оке Ж. К. Средневековая Венеция / Жан Клод Оке, [пер. М.А. Черепахина]. – М.: Вече, 384 с.
- 31.Парфентьев П.А. Четвертый крестовый поход. Миф и реальность./ Павел Парфентьев. – интернет ресурс.– Режим доступа: http://www.globalfolio.net/monsalvat/frmanifest/statiibookmanifest/war/krestpohod_4_parfentev.pdf (Дата звернення 03.04.2017)
- 32.Перну Р. Крестоносцы / Р. Перну [пер. А.Ю. Карачинский, Ю.П. Малинин].– СПб.: Евразия, 2001.– 294 с.
- 33.Райли-Смит, Дж. История крестовых походов/ Райли-Смит Джонатан, [Е. Дорман] .– М.: Крон-Пресс, 1998.– 312 с.
- 34.Ришар Ж. Латино-Ерусалимское королевство/ Ж. Ришар, [пер. Ю.А. Карачинский]. – СПб.: Евразия, 2002. – 210 с.
- 35.Рутенберг В.И. Итальянский город от раннего средневековья до Возрождения/ В.И. Рутенберг.– Л.: Наука, 1987.– 177 с.
- 36.Сказкин С.Д. История Италии В 3-х томах / С.Д. Сказкин.– Том 1. – М.: Наука, 1970.– 579 с.
- 37.Скрягин Л.Д. Парусники мира/ Лев Скрягин.– М.: Очерк, 1971.– 60 с.
- 38.Соколов Н.П. Образование Венецианской колониальной империи / Н.П. Сколов. – Саратов, Издательство Саратовского университета, 1963. – 546 с.
- 39.Успенский Ф.И. История крестовых походов / Ф.И. Успенский.– интернет ресурс.– Режим доступа : <http://www.eparhia-saratov.ru/Content/Books/270/crusades.pdf> (Дата звернення 03.04.2017)
- 40.Хилленбранд К. Взгляд с Востока. Мусульманская перспектива/ Кэрролл Хилленбранд, [пер. А. Матвеев, А. Федоровский].– М.:Диля, 2008.– 672 с.

- 41.Шершов А.П История военного кораблестроения / А.П. Шершов.–М.: Военмориздат ВММ СССР, 1952.– 364 с.
- 42.Jacoby David Il Commonwealth Veneziano tra 1204 e la fine della repubblica/ Venezia. Copyright Istitutio Veneto di Scienze, Lettere ed Arti –Venezia, 2015.– 28 p.
- 43.Louise Buenger Robbert A history of the Crusades / Gen. ed. K. M. Setton. – Vol. 5. – The University of Wisconsin press, 1969. – p 379- 451.
- 44.Munro Dana C. The Crusades and other historical essays/ Gen.ed. Louis J. Paetow.– New York/ F.S. Crofts CO, 1928.– 419 p.
- 45.Nicol M. Donald Byzantium and Venice.– New-York. Cambridge University press, 1988.– 448 p.
- 46.Queller E. Donald The Fourth Crusade. The Conquest of Constantinople 1201-1204.– Leicester University Press, 1978.– 250 p.

A handwritten signature in dark ink, appearing to be 'Rag' followed by a long, sweeping horizontal stroke.